

AUGLÝSING

um friðlýsingu Geysissvæðisins í Haukadal

1. gr.

Um friðlýsinguna

Umhverfis- og auðlindaráðherra hefur í samræmi við náttúruverndaráætlun 2004-2008 og í kjölfar þriggja mánaða opins umsagnarferlis, sbr. 2. mgr. 39. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd ákveðið að friðlýsa hluta lands jarðarinnar Laugar í Biskupstungum, þ.m.t. Geysissvæðið, sem náttúruvætti í samræmi við 48. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Geysissvæðið er eitt þekktasta goshverasvæði jarðar. Fjölmargir hverir og laugar eru á svæðinu og eru goshverirnir Geysir og Strokkur þeirra þekktastir. Á svæðinu er einnig hverahrúður á stóru samfelldu svæði. Örnefnið Geysir hefur gefið goshverum nafn á erlendum tungumálum auk þess sem hverahrúður er oft kallað „geyserite“ á erlendum tungumálum. Upp af hverasvæðinu rís Laugarfell (187 m) sem er innskot úr líparíti þar sem ýmsar jarðhitamyndanir er að finna.

Á verndarsvæðinu er að finna plöntutegundina laugadeplu sem skráð hefur verið á valista sem tegund í nokkurri hættu. Auk þess er þar að finna tvær íslenskar ábyrgðartegundir, brönugrös og friggjargras.

Innan verndarsvæðisins eru menningarminjar sem vitna um mannvistir fyrr á tímum. Þar eru meðal annars konungssteinar sem eru minjar um heimsóknir þriggja konunga danska ríkisins til Íslands.

Við ákvörðun um friðlýsingu var höfð hliðsjón af alþjóðlegum samningnum um verndun villtra plantna og dýra og lífsvæða í Evrópu (Bern 1979), sbr. Stjórnartíðindi C 17/1993 og samningnum um líffræðilega fjölbreytni (Rio de Janeiro 1992), sbr. Stjórnartíðindi C 3/1995.

Hið friðlýsta svæði er 1,2 km² að stærð.

2. gr.

Markmið friðlýsingarinnar

Markmið friðlýsingar náttúruvættisins er að stuðla að varðveislu sérstæðra jarðmyndana, hvera, örvera og sérstæðs gróðurs á hverasvæðinu sem er einstæður á lands- og heimsmælikvarða. Markmið friðlýsingarinnar er jafnframt að tryggja að svæðið nýtist til fræðslu og vísindarannsókna en fræðslu og vísindagildi svæðisins er hátt á lands- og alþjóðavísu.

Með friðlýsingunni er verndargildi svæðisins tryggt. Jafnframt að svæðið nýtist til útivistar og ferðapjónustu til framtíðar og sé í stakk búið til að taka á móti þeim fjölda gesta sem sækja svæðið heim á ári hverju. Þá skal með friðlýsingu svæðisins stuðlað að því að náttúrufar sem raskað hefur verið verði endurheimt og það fært til fyrra horfs eins og unnt er.

3. gr.

Mörk verndarsvæðisins

Mörk náttúruvættisins fylgja jarðamörkum jarðarinnar Laugar ofan þjóðvegur nr. 35 eins og sýnd eru á korti í viðauka I. Innan náttúruvættisins eru hverasvæðið sjálft og Laugafell. Mörk svæðisins afmarkast af þeim hnitum sem gefin eru upp í ISN93 hnitakerfi í viðauka I.

Innan náttúruvættisins eru skilgreind tvö svæði sem um gilda sérstakar reglur og eru skilgreind á korti í viðauka I, annars vegar skógræktarsvæði (svæði I), sem er rannsókn- og tilraunasvæði Skógræktarinnar, og hins vegar tjaldsvæði (svæði II).

4. gr.

Umsjón

Umhverfisstofnun hefur umsjón og eftirlit með friðlýsta svæðinu í samræmi við 2. mgr. 13. gr. og 79. gr. laga nr. 60/2013. Með stofnuninni starfar þriggja manna samstarfsnefnd sem í eiga sæti fulltrúi Umhverfisstofnunar og tveir fulltrúar Bláskógabyggðar. Fulltrúi Umhverfisstofnunar skal vera formaður nefndarinnar. Skipunartími nefndarinnar er sá sami og kjörtímabil sveitarstjórna. Skal samstarfsnefndin funda minnst einu sinni á ári.

Hlutverk samstarfsnefndar er að fjalla um framkvæmdaáætlun fyrir friðlýsta svæðið, aðkoma að gerð stjórnunar- og verndaráætlunar, þ.m.t. endurskoðun og breytingar, ásamt umfjöllun um önnur stefnumótandi mál er varða friðlýsta svæðið.

Dagleg umsjón og umhirða á svæðum I og II er í höndum leigutaka. Nánar skal fjalla um umsjón svæða I og II í stjórnunar- og verndaráætlun.

5. gr.

Stjórnunar- og verndaráætlun

Umhverfisstofnun ber ábyrgð á að gerð sé stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlýsta svæðið í samstarfi við samstarfsnefnd og í samræmi við 81. gr. laga nr. 60/2013. Í stjórnunar- og verndaráætlun skal m.a. fjalla um landnýtingu, landvörslu, vöktun, uppbyggingu, fræðslu og miðlun upplýsinga, verndaraðgerðir og aðgengi ferðamanna, þar á meðal aðgengi fatlaðs fólks, framandi lífverur, daglega umsjón leigutaka og nýtingu jarðhita.

Stjórnunar- og verndaráætlun skal gerð í samvinnu við eigendur svæðisins, viðkomandi sveitarstjórn, Náttúrufræðistofnun Íslands og eftir atvikum aðrar fagstofnanir og hagsmunaaðila.

Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir verndarsvæðið er háð staðfestingu ráðherra sbr. 3. mgr. 81. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013.

6. gr.

Verndun jarðminja

Allt rask á jarðminjum er óheimilt, þ.m.t. hvers konar áletranir og rask á virkni og vatnsstöðu hverasvæðisins, rask á hverahrúðri, hverum, jarðvegi og steinum, nema að fengnu leyfi sbr. 11. gr. Óheimilt er að brjóta og nema á brott hverahrúður, jarðveg og steina. Allar breytingar á jarðmyndunum eru óheimilar nema vegna verndarráðstafana á vegum Umhverfisstofnunar. Óheimilt er að breyta vatnshæð eða vatnsflæði um svæðið eða skerða á annan hátt virkni eða náttúrufarsleg einkenni friðlýsta svæðisins að því undanskildu að heimilt er að nýta yfirborðsvatn sbr. 11. gr. Umhverfisstofnun er heimilt að stjórna afrennsli hvera í verndarskyni að því gefnu að framkvæmdir hafi ekki áhrif á hverri verndarsvæðisins.

Til verndar hverahrúðri og mögulegri endurnýjun þess skulu allir gestir svæðisins fylgja merktum göngustígum innan hverasvæðisins.

Óheimilt er að bera sápu eða annað efni í hverri og laugar á verndarsvæðinu. Óheimilt er að elda eða sjóða matvæli í hveraleir, hverum og laugum að undanskildum brauðbakstri eins og hefð er fyrir á svæðinu. Óheimilt er að henda föstum efnum í hverina, s.s. steinum eða peningum. Böð eru óheimil í hverum á hverasvæðinu.

7. gr.

Verndun gróðurs og dýralífs

Vernda skal lífríki svæðisins, líffræðilega fjölbreytni þess og vistkerfi. Óheimilt er að skerða plöntur á nokkurn hátt innan náttúruvættisins, að undanskildum framandi tegundum.

Óheimilt er að sleppa eða dreifa framandi lífverum innan náttúruvættisins, þ.m.t. að rækta framandi plöntutegundir, sbr. reglugerð um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda nr. 583/2000. Nánar skal fjallað um framandi lífverur og aðgerðir í tengslum við þær í stjórnunar- og verndaráætlun.

Óheimilt er að gróðursetja plöntur og notkun áburðar á svæðinu er óheimil.

Ákvæði 1., 2. og 3. mgr. eiga ekki við svæði I og II.

Óheimilt er að hafa áhrif á lífríki sem tengist hverum og öðrum heitum uppsprettum nema með leyfi skv. 10. og 11. gr.

8. gr.

Verndun menningarminja

Um vernd menningarminja fer eftir lögum um menningarminjar nr. 80/2012.

9. gr.

Fræðsla

Umhverfisstofnun hefur umsjón með gerð fræðsluefnis um náttúruvættið í því skyni að efla vitund almennings um mikilvægi verndunar svæðisins. Í fræðsluefni um svæðið skulu meðal annars koma fram upplýsingar um verndargildi og sérstöðu svæðisins og þær umgengisreglur sem þar gilda.

Nánar skal kveðið á um fræðslu í stjórnunar- og verndaráætlun.

10. gr.

Rannsóknir og vöktun

Náttúrufræðistofnun Íslands ber ábyrgð á vöktun á náttúruvættinu sbr. 74. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Vöktunaráætlun skal vera unnin í samráði við Umhverfisstofnun og vera hluti stjórnunar- og verndaráætlunar. Skýrslur um niðurstöður rannsókna og vöktunar skulu vera aðgengilegar Umhverfisstofnun.

Aðrar náttúrufarsrannsóknir en rannsóknir Náttúrufræðistofnunar Íslands og rannsóknir á menningarminjum svæðisins sem kunna að hafa í för með sér jarðrask eða truflun dýralífs eru háðar leyfi Umhverfisstofnunar. Undanskildar ákvæði þessu eru rannsóknir Skógræktarinnar á svæði I. Rannsóknir á hveraörverum eru auk þess háðar leyfi Orkustofnunar, sbr. 34. gr. laga nr. 57/1998 um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu. Niðurstöður rannsókna skulu vera aðgengilegar fyrir Umhverfisstofnun og Náttúrufræðistofnun Íslands.

11. gr.

Landnotkun og mannvirkjagerð

Allar framkvæmdir innan náttúruvættisins eru háðar leyfi Umhverfisstofnunar sbr. 2. mgr. 40. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd og sveitarfélagsins Bláskógabyggðar, sbr. skipulagslög nr. 123/2010 og lög nr. 160/2010 um mannvirki. Jafnframt kunna framkvæmdir að vera háðar mati á umhverfisáhrifum sbr. lög nr. 105/2006 um umhverfismat áætlana og lög nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum. Allar framkvæmdir skulu vera í samræmi við auglýsingu þessa, skipulag svæðisins og stjórnunar- og verndaráætlun.

Nauðsynlegar aðgerðir á vegum Umhverfisstofnunar til verndunar og til lagfæringa skemmda eru heimilar svo og nauðsynlegar aðgerðir til að almenningur geti notið hins friðlýsta svæðis, t.d. með lagningu stíga, hálkúvarnar, uppsetning fræðsluskilta og á öðrum búnaði í þágu útivistar þar sem því verður við komið. Heimilt er að sinna hefðbundnu viðhaldi innviða svæðisins.

Við hönnun mannvirkja á svæðinu skal lögð áhersla á að þau falli sem best að landslagi og umhverfi svæðisins.

Allar framkvæmdir sem haft geta í för með sér röskun og/eða eyðileggingu á hverasvæðinu eða virkni þess eru óheimilar.

Áfram er heimilt að nýta yfirborðsvatn af svæðinu til húshitunar, atvinnustarfsemi og annarra nota með þeim hætti sem verið hefur. Heimilt er að endurnýja og viðhalda lögnum sem nauðsynlegar eru til nýtingarinnar. Við allar framkvæmdir í tengslum við nýtingu orku svæðisins skal þess gætt að ekki verði spjöll á svæðinu. Umhverfisstofnun skal tilkynnt fyrirfram um allar framkvæmdir á svæðinu sem veitir leiðbeiningar um frágang. Nánar skal fjalla um nýtingu jarðhita svæðisins í stjórnunar- og verndaráætlun.

Heimilt er að reka tjaldsvæði og hestaleigu á svæðinu í samræmi við lóðarleigusamning þar um.

12. gr.

Umferð um verndarsvæðið

Almenningi er heimil för um svæðið en skylt er að ganga vel um svæðið og fylgja þeim umgengnisreglum sem gilda innan þess. Ávallt skal fylgja göngustígum þar sem þeir eru til staðar og á hverasvæðum ber að fylgja göngustígum í hvívetna.

Óheimilt er að aka vélknúnum ökutækjum utan vega, sbr. þó undanþágur 31. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Heimilt er að aka utan vega vegna framkvæmda í samræmi við 11. gr. og vegna verndaraðgerða og umsjónar svæðisins. Notkun rafskutlna og rafknúinna hjólastóla er heimil á merktum göngustígum. Óheimilt er að fara á reiðhjólum um göngustíga á svæðinu en heimilt er að leiða reiðhjól um svæðið.

Næturgisting er óheimil innan verndarsvæðisins nema á merktu tjaldsvæði á svæði II.

Óheimilt er að lenda þyrlum og öðrum mönnum loftförum innan svæðisins nema að fengnu leyfi Umhverfisstofnunar. Flug fjarstýrðra loftfara er óheimilt yfir svæðinu nema með leyfi Umhverfisstofnunar. Undanskilið þessu banni eru leitar- og björgunaraðgerðir.

13. gr.

Umgengni um náttúruvættið

Óheimilt er að skilja eftir eða urða úrgang innan náttúruvættisins á öðrum stöðum en í þar til gerðum merktum ílátum. Úrgangur skal flokkaður eins mikið og kostur er í samræmi við samþykktir sveitarfélagsins.

Gestum svæðisins er skylt að hlíta fyrirmælum landvarða eða annarra starfsmanna hvað snertir umgengni og háttsemi innan náttúruvættisins.

14. gr.

Veði og notkun skotvopna

Öll notkun skotvopna er bönnuð innan náttúruvættisins nema til veiða á framandi, ágengum tegundum í samræmi við ákvæði laga nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum.

Stefnt skal að útrýmingu minks. veiðar á mink skulu stundaðar í samræmi við ákvæði laga nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum og á vegum viðkomandi sveitarfélags og í samráði við Umhverfisstofnun. Halda skal skrá yfir veidd dýr og skila til Umhverfisstofnunar.

15. gr.

Viðurlög

Um brot gegn ákvæðum friðlýsingarinnar fer samkvæmt lögum um náttúruvernd nr. 6/2013.

16. gr.

Ákvæði til bráðabirgða

Þar til stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið hefur verið staðfest hefur Umhverfisstofnun heimild til að veita leyfi til framkvæmda gangi þær ekki gegn auglýsingu þessari og hafi ekki neikvæð áhrif á verndargildi svæðisins.

17. gr.

Gildistaka

Friðlýsingin öðlast þegar gildi.

Viðauki I – mörk svæðisins og hnitaskrá

Geysissvæðið - hnit								
Punktur	X	Y	Punktur	X	Y	Punktur	X	Y
1	436368	423390	31	436547	424213	61	437487	425501
2	436368	423390	32	436564	424234	62	437518	425534
3	436367	423390	33	436608	424243	63	437495	425595
4	436368	423390	34	436632	424318	64	437510	425635
5	436369	423417	35	436664	424362	65	437666	425574
6	436405	423428	36	436663	424403	66	437687	425598
7	436413	423450	37	436632	424417	67	437746	425520
8	436385	423481	38	436631	424432	68	438010	425286
9	436394	423507	39	436742	424476	69	438007	425239
10	436535	423518	40	436769	424520	70	437964	425181
11	436585	423551	41	436759	424556	71	437710	425083
12	436577	423595	42	436787	424554	72	437693	425056
13	436522	423608	43	436831	424598	73	437680	424928
14	436546	423655	44	436837	424634	74	437560	424840
15	436523	423696	45	436903	424707	75	437501	424651
16	436531	423748	46	436886	424769	76	437440	424577
17	436500	423786	47	436957	424853	77	437443	424478
18	436522	423812	48	436982	424858	78	437421	424368
19	436575	423832	49	436990	424913	79	437336	424267
20	436508	423903	50	437052	424967	80	437298	424195
21	436547	423940	51	437109	425046	81	437332	424137
22	436537	423983	52	437134	425171	82	437352	423978
23	436555	424025	53	437216	425218	83	437213	423918
24	436522	424070	54	437329	425220	84	437012	423723
25	436491	424055	55	437413	425269	85	436368	423390
26	436468	424066	56	437458	425323			
27	436486	424094	57	437515	425334			
28	436537	424108	58	437524	425399			
29	436546	424131	59	437497	425421			
30	436525	424166	60	437516	425461			

Tjaldsvæði - hnit					
Punktur	X	Y	Punktur	X	Y
1	436612	423538	9	436889	423811
2	436603	423555	10	436899	423785
3	436608	423597	11	436870	423717
4	436702	423628	12	436874	423694
5	436734	423664	13	436861	423678
6	436787	423805	14	436866	423668
7	436879	423888	15	436612	423538
8	436909	423866			

Skógræktarsvæði - hnit					
Punktur	X	Y	Punktur	X	Y
1	437525	425346	12	437742	425532
2	437529	425401	13	437740	425517
3	437502	425422	14	438002	425286
4	437515	425435	15	438002	425241
5	437521	425462	16	437962	425186
6	437492	425496	17	437740	425108
7	437524	425534	18	437698	425081
8	437500	425595	19	437596	425200
9	437515	425628	20	437562	425304
10	437668	425568	21	437525	425346
11	437687	425591			